

УДК 378:001.3

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2020-96-3-112-123>

ЛІДЕРСЬКА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: НАСЛІДУВАННЯ ЧИ ЗМАГАЛЬНІСТЬ?

А. О. Вігченко

ORCID 0000-0002-1694-401X

Статтю присвячено осмисленню сучасної стратегії розвитку української педагогічної науки, розкриттю сутності лідерства в науково-педагогічній діяльності.

З'ясовано, що внаслідок суттєвого корегування вектору цивілізаційного прогресу, стрімкого зростання людського чинника у процесі суспільних перетворень, надання людській діяльності випереджального та культуротворчого спрямування неабиякого значення набуває лідерська позиція вченого-педагога, його вплив на поширення педагогічних інновацій. З цією метою уточнили професіографічний портрет науковця-лідера, сформулювали критеріальні показники його лідерської діяльності (самостійність, ініціативність, ентузіазм, сміливість, рішучість, гнучкість у розв'язанні проблем, принциповість, відповідальність). До специфічних ознак науково-педагогічного лідерства віднесли те, що воно ґрунтується на беззаперечному моральному авторитеті вченого, критичному ставленні до результатів будь-якої науково-дослідницької, професійно-практичної діяльності; наукові здобутки втілюються в освітньо-виховний процес, відображаються на конкретних показниках освітньої підготовки вихованців, закладають підґрунтя для подальшої їх життєвої і професійної успішності.

Визначено умови поширення лідерства у педагогічній науці: усвідомлена потреба колективу в лідері, успішне розв'язання завдань, інноваційний науковий пошук; особиста мотивація вченого на лідерську позицію, готовність до співпраці; змагальність, конкурентне наукове середовище; сприйнятливість колег, учнів, академічного середовища до нових ідей; особиста налаштованість на співпрацю і спільний успіх. Наголошено на тому, що поширення ідеї лідерства в академічному середовищі передбачає утвердження активного культуротворчого ставлення до розв'язання актуальних проблем навчання, виховання та розвитку особистості в сучасних соціокультурних координатах.

Ключові слова: вчений-лідер, лідерство, лідерська стратегія, педагогічна наука, науково-педагогічна діяльність.

Велич нації, могутність держави, суспільний прогрес залежать сьогодні не від стану економіки, наявності фінансових і матеріальних ресурсів, а перш за все від інтелектуального, культуротворчого потенціалу громадян, їхньої активності, згуртованості, спрямування на досягнення спільного блага. Не випадково останнім часом спостерігаємо посилення конкурентної боротьби за талановиту молодь, перспективних науковців, здатних реалізувати відоме гасло О. Конта з «Курсу позитивної філософії»: «Ідеї керують і перевертають світ» (Конт, 1971, с. 576). Саме цим пояснюється нагальність переосмислення місця і ролі вітчизняної педагогічної науки, посилення її місця і ролі у справі відродження просвітницьких ідеалів і цінностей українського народу.

Теоретичне підґрунтя порушеної проблеми заклали у своїх працях У. Бенніс, А. Печчеї, Р. Стогділл, Ф. Фідлер, М. Хорнер та ін. Окремі аспекти лідерства висвітлюють В. Бенц, Д. Гелрїгел, Дж. Максвелл, А. Менегетті, Ю. Платонов, О. Селезньова, В. Татенко, М. Хорнер та ін.

Концептуального значення для нашого дослідження набувають ідеї засновника Римського клубу, відомого італійського вченого, розробника теорій стійкого розвитку, «Нового Гуманізму» А. Печчеї про нагальність суттєвого корегування вектору цивілізаційного прогресу, надання людській діяльності випереджального та культуротворчого спрямування, осмислення «нової ролі людини як лідера всього життя на Землі» (Печчеї, 1985, с. 37, 208). Долаючи негативні наслідки технізації і дегуманізації соціальних відносин у постіндустріальному суспільстві, автор книги «Людські якості» актуалізував значимості педагогічної науки для самозбереження і самоутвердження людства: «Людина підкорила собі планету і зараз мусить навчитися керувати нею, досягнути нелегке мистецтво бути лідером на Землі. Якщо вона знайде в собі сили повністю і до кінця усвідомити всю складність і нестійкість свого теперішнього стану та прийняти на себе певну відповідальність, якщо вона зможе досягти того рівня культурної зрілості, що дозволить виконати цю нелегку місію, тоді майбутнє належить їй» (Печчеї, 1985, с. 211).

У розв'язанні порушеної проблеми науковці зосереджуються на висвітленні загальних ознак керівника-лідера, розробленні типології лідерів, з'ясуванні лідерського потенціалу керівників. Автори розвідок слушно відзначають багатовимірний характер лідерства, суттєво розширюють межі його реалізації. Звідси в останні роки набули стрімкого розвитку теорії політичного, військового, наукового лідерства. Зокрема під

останнім розуміють «виробництво нового знання, визнання й використання його послідовниками, а також здійснення керівництва співтовариством» (Дюментон, 1999, с. 103), вказують на наявність специфічних ознак наукового лідерства, а саме:

- усвідомлення меж і реалізація ефективної дії всередині, їх подолання і трансформація;
- забезпечення органічної єдності теоретичного обґрунтування досліджень з аргументацією їх прикладної значимості;
- протиріччя між внутрішнім (власне науковим) і зовнішнім (адміністративним) управлінням (Шиповалова, 2018, с. 43-44).

Привертає увагу позиція тих учених, які закликають урахувати не лише управлінські, психологічні, але й педагогічні аспекти порушеної проблеми. Наприклад, Л. Ануфрієнко (2011) поділяє тезу про вроджену природу лідерських здібностей, однак при цьому наголошує, що «ще більшою мірою ними (лідерами – прим. А.В.) стають за допомогою навчання, наполегливої індивідуальної роботи, освітленого знаннями практичного досвіду та набутих в ньому навичок» (с. 74).

Проблему лідерства в науці не слід розглядати як новомодне явище, оскільки у свій час її актуалізували видатні представники світової наукової думки. Передовсім згадаємо академіка П. Капицю, Нобелівського лауреата з фізики, який виступав за живу науку, позбавлену ідолопоклонства, бюрократії, епігонства... Саме йому належить твердження про те, що «...лідерство в науці – це не караван суден, які йдуть у відкритому морі, але караван суден, які йдуть у льоду, де переднє судно має проторувати шлях, розбиваючи лід. Воно має бути найсильнішим і має вибирати правильний шлях» (Капиця, 1987, с. 165).

Наше звернення до наведеної символічної метафори є проєкцією на сьогоднішній день, де атомний криголам вітчизняної педагогічної науки перетворюють на баржу, призначену перевозити чужі інтелектуальні вантажі. На наших очах українську педагогіку зробили заручницею експериментаторства, епігонства, наукового релятивізму. Внаслідок комерціалізації вищої освіти суб'єкт-суб'єктну модель міжособистісних відносин підмінили новомодним студентоцентризмом, провідними критеріями якості навчання проголосили легкість, цікавість, практицизм, науково-популярну спрямованість. Ось чому українська педагогічна наука опинилася, подібно до ліричного героя Данте Аліґ'єрі, в «похмурому лісі» віч-на-віч із хижакками – леопардом (експериментаторство), левом (епігонство) і вовчицею (релятивізм), які загрожують самому існуванню національної школи та освіти. Доводиться лише сподіватися на прихід нової генерації, здатної відвоювати втрачену свободу досліджень,

повернути науці її чесноти – об'єктивність, фундаментальність, гуманістичну спрямованість. Надію покладаємо на вчених-лідерів, кому не байдужа доля української вищої школи, освіти та педагогіки.

Як же впізнати майбутнього провідника вітчизняної науки? Спробуємо відтворити портрет науковця-лідера, спираючись на професіографічні моделі авторитетних вітчизняних (С. Гончаренко, Н. Кушнарєнко, В. Шейко та ін.) і зарубіжних дослідників (Ф. Фідлер, Р. Стогділл, У. Бенніс, М. Хорнер та ін.). Крім традиційних ознак (почуття нового, рефлексивність, критичне мислення), такий фахівець повинен відзначатися самостійністю, ініціативністю, ентузіазмом, сміливістю, рішучістю, гнучкістю у розв'язанні проблем, принциповістю, відповідальністю за результати наукових пошуків – як власних, так і своїх вихованців, послідовників, колег. Утім здобути визначені якості шляхом копіювання чужого досвіду, яким би успішним він не був, неможливо.

В історії світової культури сформувалися два протилежних за своєю сутністю типи вчених, утілених Й.-В. Гете в образах доктора Фауста і його учня Вагнера. Вагнерівський тип – це кабінетний учений, філістер, який працює на формальні показники, імітує наукову діяльність, віддає перевагу паперовій роботі, сліпо сприймає будь-які ідеї, пропозиції, настанови; виявляє самовпевненість; віддає перевагу особній роботі, уникає публічних дискусій.

Фаустіанський тип – це вчений-ентузіаст, лідер, що становить собою повну протилежність колегам-філістерам: він прагне вирішити нагальні проблеми, для чого згуртовує навколо себе однодумців; живе наукою, вбачає в ній сенс власної життєдіяльності; органічно поєднує різні види наукової творчості; генерує нові ідеї, щоб реалізувати їх на практиці та досягти успіху; здатний до критичної рефлексії і самоаналізу; готовий поділитися результатами наукових пошуків, налаштований на відкрите їх обговорення, обмін думками, публічну дискусію або навіть полеміку; має активну і відповідальну наукову позицію провідника нових ідей, наставника, першопроходця.

Лідерами в науці не стають завдяки сліпій покірності, німому угодовству. Навіть у межах однієї наукової школи учні хоча і поділяють концептуальні ідеї свого наставника, але при цьому займають власну наукову позицію, мають повне право на аргументовану критику, самостійний творчий пошук. Справжній учений-лідер ніколи не закриває шлях своїм учням у науку, виховує з них принципових і відданих істині дослідників. Як тут не згадати відомий вислів Сократа: «Платон мені друг, але істина дорожча».

Лідерство в науці досягається тільки завдяки успішному практичному досвіду та здобуткам, що відзначаються універсальним, всезагальним характером. Для цього педагогу-лідеру необхідно володіти цілим спектром важливих якостей:

1. *Сміливість, рішучість, відданість науковим ідеалам*, якщо враховувати специфіку педагогічної науки – *відданість гуманістичним ідеалам*, зосередженість не на абстрактних цілях функціонального характеру (забезпечення діяльності, виконання завдань тощо), а на вихованні того, хто успішно виконуватиме ці завдання, забезпечуватиме ефективну спільну діяльність, досягатиме як особистого, так і колективного успіху.

2. *Прогностичність, інноваційність, креативність мислення, системотворчий підхід до вирішення педагогічних проблем.*

3. *Активність, ініціативність, заражальність* (прагнення захопити власними ідеями, аргументовано перетворити колег, учнів на своїх однодумців).

4. *Ентузіазм, самовідданість, віра в торжество науки.*

5. *Свідомість і наполегливість у перетворенні педагогічної дійсності.*

6. *Аргументованість науково-педагогічних дій, їхня підпорядкованість перспективам розвитку особистості вихованця.*

7. *Цілеспрямованість, обґрунтованість і вираженість наукового пошуку, успішність у досягненні спільних дослідницьких цілей.*

Місія педагогічної науки і справжнього вченого-педагога з лідерською позицією полягає в тому, щоб безкорисливо, самовіддано, чесно слугувати справі виховання підростаючих поколінь. Звідси випливає зацікавленість суспільства у тому, щоб цей учений був би справжнім прикладом, носієм найкращих людських чеснот. І він, безсумнівно, здатний досягнути такого ідеалу і достойно виконувати свою просвітительську місію, але за умови, якщо освіту не перетворюватимуть на товар, школа знову стане Храмом знань, а не пунктом надання освітніх послуг.

Лідерська позиція вченого-педагога відзначається продуманим, вираженим характером, а тому уникає крайніх поглядів – чи то консервативних, чи то радикальних. Вона ґрунтується на науковому прогнозуванні, що зумовлює її передбачливість. Науково-педагогічна діяльність за будь-яких обставин та умов вимагає від лідера гнучкості, відповідальності, здатності згуртувати навколо своїх ідей і повести за собою, щоб досягти соціально значимих цілей, забезпечити спільний освітньо-виховний успіх.

Запозичуючи інноваційний досвід, учений-лідер мусить відповісти на цілу низку складних запитань: «Чи забезпечено позитивне сприйняття, мотивоване ставлення до запозичених інновацій?», «Чи досягнуто цілісне розуміння сутності, шляхів і способів практичної реалізації таких інноваційних змін?», «Наскільки реальними є перспективи вдосконалення реалізованих інновацій, їх адаптації до змінних умов, проектування альтернативних інноваційних рішень?». Механічні ж спроби нав'язати українцям чужу ментальність, «зверху» змінити їхні етнопедагогічні погляди й освітньо-виховну практику приречені на поразку. Врешті-решт вони призводять до вихолощення освітніх реформ, дискредитації вітчизняної освіти і науки, спричиняють тотальний скепсис в академічних колах щодо євроінтеграційного вибору.

Лідерство у педагогічній науці реалізується на практиці з урахуванням цілої низки чинників, а саме:

1. *Усвідомлена потреба колективу в лідері, який забезпечить його цілеспрямовану ефективну діяльність, успішне розв'язання завдань, інноваційний науковий пошук.*

2. *Особиста мотивація вченого на лідерську позицію, готовність до співпраці.*

3. *Змагальність, конкурентне наукове середовище.*

4. *Сприйнятливість колег, учнів, академічного середовища до нових ідей.*

5. *Налаштованість на співпрацю і спільний успіх.*

Науково-педагогічне лідерство відзначається від інших різновидів тим, що ґрунтується на беззаперечному моральному авторитеті вченого, критичному ставленні до результатів будь-якої науково-дослідницької, професійно-практичної діяльності. Його наукові здобутки втілюються в освітньо-виховний процес, відображаються на конкретних показниках освітньої підготовки вихованців, закладають підґрунтя для подальшої їх життєвої і професійної успішності. Саме тому на шляху до лідерства вчений-педагог повинен реалізовувати такі першочергові завдання:

1. Керуватися ідеалами гуманістичної педагогіки, перспективами особистісного і професійного становлення своїх вихованців.

2. Дбати про розвивальний і виховний характер навчання, організацію цілісного педагогічного процесу у вищій школі.

3. Генерувати та всіляко підтримувати передові педагогічні ідеї, застерігати громадськість про можливі ризики щодо впровадження певних ініціатив (інновацій).

Проілюструємо останню тезу на конкретному прикладі. Декілька років тому після чергового спалаху інтересу до західних підходів до

стандартизації і цілепокладання у вищій школі автор цієї статті звернув увагу на недоцільність механічного застосування таксономії Б. Блума. Для належного обґрунтування власної позиції було підготовлено таку аргументацію:

1. Таксономія Б. Блума була розроблена у середині ХХ ст. (1956 р.) для загальноосвітньої школи і не здобула схвалення в наукових колах як США, так і передових країн світу. Її автору закидали недосконалість (Лорін Андерсон, 1999), застарілість (Роберт Марцано, 2000), фрагментацію навчальних програм (Гаррі Броуді, 1970; Леслі Карзон і Джонатан Туммонс, 2003) та ін.

2. Таксономія Б. Блума побудована за функціонально-технологічним принципом цілепокладання, внаслідок якого виокремлено окремі групи проміжних (етапних) цілей у навчанні (когнітивних, афективних, психомоторних). Саме тому вона значно поступається принципу випереджально-розвивального навчання (зорієнтованість на зону найближчого розвитку), суперечить компетентнісному підходу, підпорядкованому досягненню системних освітньо-виховних цілей, інтегральних результатів в освітньо-професійній підготовці (компетентностей).

3. Таксономії Б. Блума бракує наукового обґрунтування, логіки у визначенні класифікаційних параметрів, за яким виокремлюються освітні цілі: у ній поєднуються і окремі етапні результати навчально-пізнавальної діяльності («знання, розуміння, застосування»), і окремі методи пізнання («аналіз, синтез, оцінювання»).

Таксономія Б. Блума за умови належного вдосконалення може використовуватися лише для постановки проміжних цілей, зокрема у формулюванні завдань для окремих занять, за певними темами, розділами навчальної дисципліни. На подальших рівнях цілепокладання звернення до неї нівелюватиме розвивальний потенціал вищої професійної освіти. Втім в умовах тотального реформаторства наукові аргументи не мають сили авторитету перед інтелектуальним безсиллям, примітивним епігонством.

Конкурентоспроможність науки, яка претендує на лідерську позицію, вбачаємо в тому, що вона пропонує перспективні, високотехнологічні, чіткі та зрозумілі, доступні для практичного впровадження рішення, щоб відповісти на три ключових запитання:

1. З якою метою навчати та виховувати у вищій школі?
2. Чого навчати майбутнього фахівця з вищою освітою, щоб забезпечити особистий і загальний успіх?
3. Як навчати тих, хто мусить безперервно займатися самоосвітою і навчати в подальшому інших?

Призначення педагогічного лідерства і лідерську позицію вченого-педагога вбачаємо в тому, щоб:

1. Долати конформізм і стереотипність мислення, генерувати нові наукові ідеї.
2. Пропагувати передовий педагогічний досвід.
3. Виявляти відкритість до сучасних педагогічних інновацій.
4. Визначати проблеми, пропонувати ефективні шляхи і способи їх вирішення.
5. Залучати колег, експертів, фахівців-практиків до широкого обговорення педагогічних проблем та інновацій, налагоджувати спільний пошук науково обґрунтованих підходів і рішень.

Поширення ідеї лідерства в академічному середовищі передбачає не тільки оновлення світоглядних позицій, уточнення пріоритетів у виборі джерел дослідницького пошуку, але й утвердження активного культуротворчого ставлення до розв'язання актуальних проблем навчання, виховання та розвитку особистості в сучасних соціокультурних координатах. Ідеться перш за все про те, щоб не йти за кимось прокладеним шляхом, не наслідувати вже відоме і не вдаватися до ідолопоклонства, а цілеспрямовано вдосконалювати педагогічну теорію і практику, вести за собою, самостійно визначати перспективні вектори наукових досліджень на основі досягнутих здобутків. Не забувати, що підвалини національного виховання заклав нащадок козацького роду Г. Ващенко, теорію колективного виховання розробили А. Макаренко і В. Сухомлинський, чії книги перекладено понад 50-ма мовами світу і видаються мільйонними накладами.

Лідерство в педагогічній науці не для тих, хто позбувся національно-культурної пам'яті, схиляється перед чужими авторитетами. Двері у справжню науку зачинено для тих, хто не здатен самостійно мислити, боязливо озирається і не бачить майбутнього, уникає критики та відкритої дискусії. Фундатор військової педагогіки М. Драгомиров пішов значно далі, наголосивши, що авторитет здобуває той, хто заради справи «і його не боїться втратити», для кого успіх підлеглого є свідченням справжньої лідерської позиції його наставника. Для підтвердження сформульованої тези процитуємо автора «Офіцерської пам'ятки», який наприкінці XIX століття визначив основну мету військового лідерства: «Вивчають великі зразки військової справи не для того, щоб їх буквально наслідувати, але для того, щоб перейматися їхнім духом. Успіх у бою ніколи не залежав і не залежатиме ані від позиції, ані від озброєння, ані навіть від чисельності, а від того почуття, що є в кожного солдата і знаходить підтримку в позиції, в озброєнні, в чисельності, в розпорядженнях» (Драгомиров).

Завдяки проведеному дослідженню підтвердили нагальність вибору лідерської стратегії, що забезпечуватиме інноваційний розвиток вітчизняної педагогічної науки, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної вищої школи і системи вищої освіти. Довели, що лідерство педагогічної науки вимагає від учених готовності до змагальної, випереджальної, прогностичної пошукової діяльності задля успішного вирішення наукових проблем і завдань, налагодження тісного взаємозв'язку між педагогічною теорією і практикою, активного пропагування власних інноваційних здобутків і надбань вітчизняної педагогічної думки. Становлення лідерської позиції вченого-педагога залежить від сформованості в нього цілої низки особистісно і професійно важливих якостей, серед яких виокремили здатність долати конформізм і стереотипність мислення, генерувати нові наукові ідеї, пропагувати передовий педагогічний досвід; готовність виявляти відкритість до сучасних педагогічних інновацій, визначати проблеми, пропонувати ефективні шляхи і способи їх вирішення; прагнення залучати колег, експертів, фахівців-практиків до широкого обговорення педагогічних проблем та інновацій, налагоджувати спільний пошук науково обґрунтованих підходів і рішень.

Перспективи подальшого розроблення порушеної проблеми вбачаємо у визначенні структури лідерської компетентності вченого-педагога, розкритті технологічних підходів до її набуття за освітньо-науковою програмою підготовки у вищій школі.

Література

1. Ануфриенко Л. В. Понятие лидерства в педагогической науке. *Вестник Полоцкого государственного университета. Серия : Педагогические науки*. 2011. № 7. С. 71–75.
2. Драгомиров М. И. Офицерская памятка. URL: http://artofwar.ru/k/kazakow_a_m/text_0430.shtml (дата звернення: 15.01.2020).
3. Дюментон Г. Г. Научное лидерство: критерии, динамика и ранняя диагностика. *Науковедение*. 1999. № 4. С. 121–143.
4. Капица П. Л. Эксперимент. Теория. Практика. Статьи и выступления. 4-е изд., испр. и доп. Москва : Наука, 1987. 496 с.
5. Конт О. Курс позитивной философии. Антология мировой философии : в 4-х т. Т 3 : Буржуазная философия конца XVIII в. – первых двух третей XIX в. Москва : Мысль, 1971. С. 553–580.
6. Печчеи А. Человеческие качества ; пер. с англ. Изд. 2-е. Москва : Прогресс, 1985. 312 с.
7. Шиповалова Л. В. Научный потенциал и лидерство в науке. *Социология науки и технологий*. 2018. Т. 9. № 4. С. 39–51. DOI: 10.24411/2079-0910-2018-10019.

References

1. Anufrienko, L. V. (2011). Poniatie liderstva v pedagogicheskoi nauke [The concept of leadership in pedagogical science]. *Vestnik Polotskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Pedagogicheskie nauki*, 7, 71-75 (rus).
2. Dragomirov, M. I. *Ofiterskaya pamyatka [Officer memo]*. Retrieved from http://artofwar.ru/k/kazakov_a_m/text_0430.shtml (date of appeal: 15.01.2020) (rus).
3. Diumenton, G. G. (1999). Nauchnoe liderstvo: kriterii, dinamika i ranniia diagnostika [Scientific leadership: criteria, dynamics and early diagnosis]. *Naukovedenie*, 4, 121-143 (rus).
4. Kapitsa, P. L. (1987). *Eksperiment. Teoriya. Praktika. Stati i vystupleniya [Experiment. Theory. Practice. Articles and speeches]*, 496. 4th ed., Rev. and add. Moscow: Nauka (rus).
5. Kont, O. (1971). *Kurs pozitivnoy filosofii. Antologiya mirovoy filosofii: v 4-h t. T.3: Burzhuanaya filosofiya kontsa XVIII v. – pervyih dnuh tretey XIX v. [The course of positive philosophy. Anthology of world philosophy: in 4 volumes. Vol. 3: Bourgeois philosophy of the late 18th century – the first two-thirds of the 19th century]*, 553-580. Moscow: Myisl (rus).
6. Pechchei A. *Chelovecheskie kachestva ; per. s angl. Izd. 2-e. Moskva : Progress, 1985. 312 s.*
7. Shipovalova, L. V. (2018). Nauchnyi potentsial i liderstvo v nauke [Scientific potential and leadership in science]. *Sotsiologiya nauki i tekhnologii*, Vol. 9, 4, 39-51. doi: 10.24411/2079-0910-2018-10019 (rus).

ЛИДЕРСКАЯ СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ В УКРАИНЕ: ПОДРАЖАНИЕ ИЛИ СОСТЯЗАТЕЛЬНОСТЬ?

А. А. Витченко

Статья посвящена осмыслению современной стратегии развития украинской педагогической науки, раскрытию сущности лидерства в научно-педагогической деятельности.

Установлено, что вследствие существенного корректирования вектора цивилизационного прогресса, стремительного роста человеческого фактора в процессе общественных преобразований, достижения человеческой деятельности опережающего и культуротворческого направления существенное значение приобретает лидерская позиция ученого-педагога, его влияние на распространение педагогических инноваций. С этой целью уточнили профессиональный портрет ученого-лидера, сформулировали критериальные показатели его лидерской деятельности (самостоятельность, инициативность, энтузиазм, смелость, решительность, гибкость в решении проблем, принципиальность, ответственность).

К специфическим признакам научно-педагогического лидерства отнесли то, что оно основывается на беспрекословном моральном авторитете ученого,

критическом отношении к результатам любой научно-исследовательской, профессионально-практической деятельности; научные достижения воплощаются в образовательно-воспитательном процессе, отражаются на конкретных показателях образовательной подготовки воспитанников, закладывают основу для дальнейшей их жизненной и профессиональной успешности.

Определены условия распространения лидерства в педагогической науке: осознанная потребность коллектива в лидере, успешное решение задач, инновационный научный поиск; личная мотивация ученого на лидерскую позицию, готовность к сотрудничеству; состязательность, конкурентная научная среда; восприимчивость коллег, учеников, академической среды к новым идеям; личная установка на сотрудничество и общий успех.

Отмечено, что распространение идеи лидерства в академической среде предусматривает утверждение активного культуросотворческого отношения к решению актуальных проблем обучения, воспитания и развития личности в современных социокультурных координатах.

Ключевые слова: ученый-лидер, лидерство, лидерская стратегия, педагогическая наука, научно-педагогическая деятельность.

LEADERSHIP STRATEGY OF PEDAGOGICAL SCIENCE DEVELOPMENT IN UKRAINE: IMITATION OR COMPETITIVENESS?

A. O. Vitchenko

The article deals with comprehension of modern strategy of Ukrainian pedagogical science development, revealing of leadership essence in the scientific and pedagogical activity.

It was revealed, that leadership position of scholar-educator, his/her influence on diffusion of pedagogical innovations becomes extremely important due to its significant adjustment in direction of civilizational progress, rapid increase of human factor in the process of societal transformations, forward-looking and culture focus of human activity. The job specification of scholar-leader was defined, criterial indicators of his/her leadership activity (independence, initiative, enthusiasm, courage, determination, flexibility in the problem solution adherence to principles, responsibility) were presented. The specific features of scientific and pedagogical leadership are unquestioning moral authority of scholar, critical attitude toward results of any scientific and research, professional and practical activity; scientific achievements penetrate in the educational activity, reflect on the indicators of educational training of educatees, lay the foundation for their future life and professional success.

It was determined the following conditions for spread of leadership in pedagogical science: staffs' conscious need for leader, successful tasks solution, innovative scientific search; personal motivation of scholar for leadership position, willingness to cooperate; competitiveness, competitive scientific environment; receptiveness to new ideas by

colleagues, educatees and academic environment; personal readiness for cooperation and common success. It was proved that spread of leadership idea in the academic environment provides for confirmation of active culture attitude toward solution of current problems of learning, training and development of personality in the modern social and cultural coordinates.

Key words: *Scholar-leader, leadership, leadership strategy, pedagogical science, scientific and pedagogical activity.*

Вітченко Андрій Олександрович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри суспільних наук Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського (м. Київ, Україна). E-mail: vitan2017@ukr.net

Витченко Андрей Александрович – доктор педагогических наук, профессор, профессор кафедры общественных наук Национального университета обороны Украины имени Ивана Черняховского (г. Киев, Украина). E-mail: vitan2017@ukr.net

Vitchenko Andrii Olexandrovyh – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Sciences, National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovskyi (Kyiv, Ukraine). E-mail: vitan2017@ukr.net